

Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri İle Topluluk Önünde Konuşma Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Erdoğan Tozoğlu¹,
Arzu Gülbahçe²

Özet

Araştırmanın amacı öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Araştırma 2025-2026 öğretim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 234 kadın ve 88 erkek olmak üzere toplam 322 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumlarını belirlemek için Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” Brown ve Welch (2022) tarafından geliştirilen Aydoğan ve Çelik (2024) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan “Topluluk Önünde Konuşma Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin analizinde kadın ve erkek katılımcılar arasındaki farklılaşmayı belirlemek için Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Katılımcıların yaş ile iletişim becerileri ve topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkiyi, iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirmelerde $p < ,050$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır. Kadın ve erkek öğretmen adaylar arasında iletişim becerileri ve topluluk önünde konuşma tutumlarında farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının yaş ile iletişim becerileri arasında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Öğretmen adaylarının yaş ile topluluk önünde konuşma tutumlarından eğlence alt boyutunda pozitif yönde ve yaş ile kaygı alt boyutunda ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri saygı alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından önem alt boyutu arasında ve iletişim becerileri engeller alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından

- 1 Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, Erzurum. ORCID: 0000-0001-7547-249X Mail: erdogan.tozoglu.atauni.edu.tr
- 2 Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi, Erzurum. ORCID: 0000-0003-4762-3603 Mail: arzugulbahce.atauni.edu.tr

eğlence alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çıkan sonuçlar doğrultusunda öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin artması topluluk önünde konuşma tutumlarının da paralel olumlu yükselttiği soncuna bağlı olarak, eğitim sürecinde öğrencilerin iletişim becerilerinin artırılması için uygun derslerin, iletişimin önemi hakkında söyleyiş veya panellerin düzenlenmesi önerilmektedir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve konuşma tutumları üzerinde etkili olabileceği düşünülen farklı değişkenler açısından incelenmesi için farklı çalışmalar yapılması önerilmektedir.

Giriş ve Kuramsal Çerçeve

Eğitim süreci, bu süreç içerisinde bulunan öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişiklikler meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 2013). Bu süreçte etkin rol alan öğretmenler, yalnızca bilgi aktaran kişiler değil, bununla birlikte öğrencilerin kişilik ve mesleki alandaki gelişimine olumlu katkı sağlayan, eğitmekte olduğu kişilere rehberlik eden yöneten ve yönlendiren alanında uzman kişilerdir. Öğretim faaliyetlerinin amaçlar doğrultusunda istenilen düzeyde gerçekleşebilmesi, bu süreçte rol alan öğretmenlerin alan bilgisi kadar, aktarılması planlanan bilgiyi öğrenciye aktarırken kullandığı iletişim becerilerinin niteliğine de bağlıdır. Cüceloğlu (2002), iletişimi “gönderici ve alıcı arasında karşılıklı mesaj alışverişi” olarak tanımlarken, eğitim ortamında bu alışverişin sağlıklı yapılmasının öğrenme kalitesini doğrudan etkilediğini vurgular.

Öğretmenlik mesleği, öğretmenlerin öğretmenlik yapmış oldukları süreç içerisinde görev yapmakta oldukları kurum içinde veya kurum dışında yoğun bir insan ilişkileri ve etkileşimin kaçınılmaz olduğu meslek türüdür. Sınıf ortamında iletişim; sözel anlatımla bütünleşen beden dilinin kullanımı, ses tonu, göz teması ve etkin dinleme becerisi gibi unsurları içermekte olan etkin süreçtir. Pehlivan’a (2005) göre, öğretmen ve öğrenci arasındaki etkili iletişim düzeyi ne kadar olumlu olursa, sınıf içi disiplin sorunları azalmakta ve öğrenci motivasyonu paralel olarak artmakta olduğunu ifade etmektedir. Mesleki bilgi düzeyleri yüksek olan bir öğretmenlerin, iletişim kanallarını etkin kullanamadıkları durumlarda öğrenciye aktarılması gerekli olan bilgileri öğrenciye aktarmakta yetersiz kaldıkları ve öğretim sürecinin sekteye uğratmakta oldukları bilinmektedir (Yılmaz & Çimen, 2008).

Bu nedenle iletişim becerilerinin yeterliliği, öğretmenler için destekleyici bir özellik değil, mesleğin icrası için zorunlu bir yeterlilik alanı olduğu düşünülmektedir. Gelecekte eğitim sürecinde farklı alan ve kademelerde

görev yapacak olan öğretmen adaylarının, eğitim süreçlerinde bu bilgi ve becerileri kazanmaları hayati önem taşımaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın belirlediği “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri” kapsamında da iletişim ve iş birliği, öğretmenin sahip olması gereken temel yeterliliklerden biri olarak kabul edilmiştir (MEB, 2017). Öğretmen adaylarının, eğitim aldıkları süre içerisinde yalnızca akademik alanda kendilerini geliştirmeleri yeterli olmamaktadır; aynı zamanda empati ve sempati kurabilen, sorun çözme becerisine sahip olan etkili iletişim kurabilen bireyler olarak yetişmeleri gerektiği düşünülmektedir. İletişim becerileri gelişmiş olmakta olan öğretmen adayları, mesleklerinin ilk dönemlerinde eğitmekle sorumlu olduğu öğrencileriyle daha güçlü bağlar kurabilmekte, sınıf yönetiminde daha başarılı olmakta ve demokratik bir öğrenme oluşturabileceklerdir. Bu bağlamda, öğretmen yetiştirme programlarında öğrencilere etkili iletişim becerilerinin kazandırılmasına ve uygulanmasına yönelik derslerin ve aktivitelerin yaptırılması önemli bir unsur teşkil edeceği düşünülmektedir. Aynı zamanda, eleştirel düşünme becerisini geliştirmek de eğitimin amacı olmalıdır. Öğrenci ezberlemek yerine sorgulayarak öğrenmeli, bilgi ile ilgili mutlak bir sonuca ulaşmak yerine alternatif açıklamaların olabileceğini göz önünde bulundurmalıdır (Küçük Durur, 2020). Dolayısıyla öğrenciye eleştirel düşünme becerisi kazandırmak öğretmenin etkili iletişim becerisine sahip olmasıyla mümkündür.

Öğretmenlik, mesleğin vermiş olduğu görev ve sorumluluk gereği gerek öğrenciyle gerekse öğrenci velileriyle iletişim kurması zorunluluk gerektiren bir meslek olarak bilinmektedir. Bir öğretmen adayının alan bilgisinin düzeyi ne kadar fazla olursa olsun, bu bilgiyi ve becerileri öğrenciye sınıf ortamında aktaracak olan en önemli kanalın konuşma becerisi olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda sınıf ortamı, öğretmen için yönetilmesi gereken bir “topluluk”, öğretmenlik faaliyeti ise profesyonel bir “topluluk önünde konuşma” eylemidir (Sever, 2004).

Öğretmen adaylarının topluluk önünde etkili konuşabilme tutumları, öğretmenlik mesleğini icra ederken mesleki başarılarını ve sınıf içi ve sınıf dışı iletişim etkinliklerini önemli ölçüde etkilemektedir. Topluluk önünde konuşma tutumunun genellikle «Eğlence» (Haz alma), «Önem» ve «Kaygı» olmak üzere üç temel boyutta ele alındığı görülmektedir (Katrancı, 2014). Topluluk önünde konuşma sürecinde bulunan kişilerin en fazla karşılaştığı engelin, «iletişim korkusu» veya «konuşma kaygısı» olarak adlandırılan durumdur. McCroskey (1984), bu durumu bireyin başkalarıyla iletişim kurarken yaşadığı yoğun korku ve endişe hali olarak tanımlar. Özdemir ve Çetinkaya (2015) yüksek kaygı düzeyinin öğretmen adaylarının performansını olumsuz etkilediğini ve mesleki öz yeterlik algılarını düşürdüğünü ortaya

koymaktadır. Sınıf ortamında öğrenciler karşısında veya kurum içerisinde yapılmakta olan toplantılarda, öğretmenlerin topluluk karşısında hata yapma korkusu yaşayan öğretmenlerin, dersi veya konuşmalarını bir an önce bitirme eğiliminde olmaları hem öğretimin niteliğini hem de meslek taşlarıyla olan iletişimlerini olumsuz olarak etkileyebilecektir.

Melanlioğlu ve Demir (2013) tarafından yapılan çalışmalarda, konuşma eğitimine yönelik olumlu tutum geliştiren kişilerin, sınıf içi etkileşimde daha başarılı ve esnek oldukları belirtilmiştirlerdir. Konuşma becerisi tutum davranışına yüksek düzeyde önem gösteren kişiler, kaygılarını düzenleyebilmek için daha fazla çaba sarf etmekte ve kişisel gelişimlerine odaklanmaktadırlar (Temizkan, 2009). Öğretmen adaylarının eğitim süreçlerinde veya mesleki göreve başladıkları süreçte topluluk önünde konuşma tutumları, sadece teknik bir beceri ile sınırlı olmayan bununla birlikte konuşma öncesinde psikolojik bir hazırlık yapma süreci olmaktadır.

Eğitim sürecinde farklı alanlarda ve kademelerde görev yapacak olan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin ve topluluk önünde konuşma tutumlarının eğitim almakta oldukları süreçte geliştirilmesi, mesleki göreve başladıktan sonra eğitim sürecinin sağlıklı işleminde önemli bir etken olduğu düşüncesi çerçevesinde, öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkinin önemini çalışmamızda önemli bir unsur olarak incelenmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişki düzeylerinin belirlenmesi, çıkan sonuçların yorumlanarak literatürdeki benzer çalışmalarla karşılaştırılması sonucunda öneriler sunulmasıdır.

Araştırma Modeli

Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. “İlişkisel tarama modeli, en az iki değişken veya daha çok sayıdaki değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaç edinen tarama yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır. Bu modelde, değişkenlerin beraber değişip değişmediği; değişim mevcut ise bu değişimin nasıl olduğu ortaya çıkarmaya çalışılır” (Karasar, 2020).

Evren ve Örneklem

Örnek bireylerin belirlenmesinde örnekleme yöntemlerinden, kolayda

örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kullanılan bu yöntem, ana kütlede seçilecek örnek bireylerin araştırmacıların yargılarına belirlendiği tesadüfi olmayan örnekleme yöntemidir. Kolayda örneklemede veriler, ana kütlede en kolay, hızlı ve ekonomik şekilde toplanır (Malhotra, 2004).

Araştırmanın evreni 2025-2026 eğitim yılında Erzurum Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesinde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Örnekleme araştırmaya gönüllü katılan 234 kadın ve 88 erkek katılımcıdan oluşan toplam 322 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Teknikleri

Çalışmada elde edilen veriler 2 bölümden oluşan anket formu kullanılarak sınıf ortamında gerekli bilgilendirmeler yapıldıktan sonra uygulanmıştır. Birinci bölümde “Kişisel Bilgi Formu”, ikinci bölümde öğretmen adaylarının iletişim becerilerini belirlemek için Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği” ve topluluk önünde konuşma tutumlarını belirlemek Brown ve Welch (2022) tarafından geliştirilen Aydoğan ve Çelik (2024) tarafından Türkçeye uyarlanması yapılan “Topluluk Önünde Konuşma Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu (KBF): Katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacı ile 2 maddeden oluşan “Kişisel Bilgi Formu” hazırlanmıştır. Formda yer alan maddeler; “cinsiyet ve yaş” değişkenlerinden oluşmaktadır.

İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği; Karagöz ve Kösterelioğlu (2008) tarafından geliştirilen İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği 25 madde 6 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipi ölçektir. Alt boyutlar; Saygı (5 madde), İfade becerisi (5 madde), Değer (4 madde), Engeller (4 madde), Motivasyon (4 madde) ve Demokratik (3 madde) olarak belirlenmiştir. Ölçekteki ilgili alt boyuttan alınan puanı yüksek olması mevcut beceri düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin toplam Cronbach Alpha değeri 0,775 olduğu hesaplanmıştır (Karagöz & Kösterelioğlu, 2008).

Topluluk Önünde Konuşma Tutum Ölçeği; Brown ve Welch (2022) tarafından geliştirilmiş ve Aydoğan ve Çelik (2024) tarafından Türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmıştır. Ölçek 16 madden ve 3 alt boyuttan oluşan 5’li likert tipi ölçektir. Alt boyutlar Eğlence (8 madde), Önem (5 madde) ve Kaygı (3madde) olarak belirlenmiştir. Ölçekten ilgili alt boyuttan alınan puanı yüksek olması mevcut tutum düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için DFA analizi yapılmış, ölçeğin güvenirliğinin tespitinde her bir boyut için Cronbach Alfa ve Omega değerleri hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre Cronbach Alfa değerleri eğlence, önem ve kaygı” boyutları için sırasıyla “.95, .81 ve .91”

olarak bulunmuştur. Bu değerler ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir (Aydoğan & Çelik, 2024).

Çalışmanın Güvenirliği

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri değerlendirme ve topluluk önünde konuşma tutum ölçeklerinin güvenilirlik düzeylerini belirlemek için Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve tablo 1 ve tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. İletişim Becerileri Ölçeğinin Alt Boyutlarının Güvenirlik Cronbach's Alpha Değeri		
Boyutlar	Cronbach's Alpha	N of Items
Saygı	.765	5
İfade Becerisi	.656	5
Değer	.727	4
Engeller	.626	4
Motivasyon	.725	4
Demokratik Tutum	.703	3

Tablo 2. Topluluk Önünde Konuşma Tutumları Ölçeğinin Alt Boyutlarının Güvenirlik Cronbach's Alpha Değeri		
Boyutlar	Cronbach's Alpha	N of Items
Eğlence	.929	8
Önem	.872	5
Kaygı	.874	3

Cronbach's Alfa Katsayısının değerlendirilmesinde uyulan değerlendirme ölçütü

$0.00 \leq \alpha < 0.40$ “güvenilir değil”,

$0.40 \leq \alpha < 0.60$ “düşük güvenilir”,

$0.60 \leq \alpha < 0.80$ “oldukça güvenilir”,

$0.80 \leq \alpha < 1.00$ “yüksek derecede güvenilir” olarak belirlenmiştir” (Alpar, 2013). Ölçeklere ait verilerin güvenilir düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

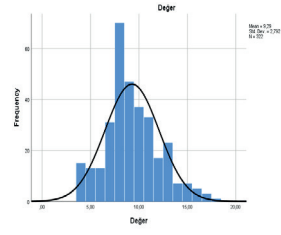
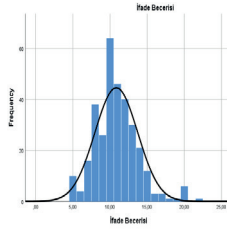
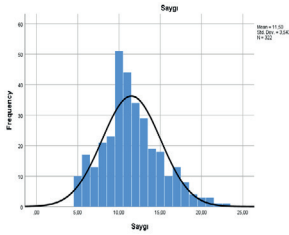
“Araştırmacılar istatistiksel analizler yapılmadan önce, yapılması gereken analizler ile ilgili doğrusallık, durağanlık, homojenlik ve normallik gibi

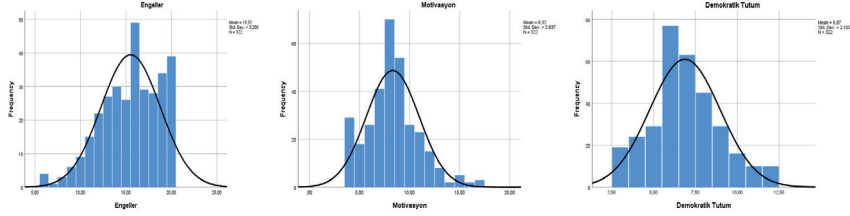
varsayımların karşılandığını gösteren bilgileri vermelidirler. Araştırmacıların yapması gereken analiz tekniklerini doğrulamaları gerekir” (Tozoğlu & Dursun, 2020).

Araştırma verilerinin değerlendirilmesinde SPSS 26.00 paket programı kullanılmıştır. İletim Becerileri Değerlendirme ve Topluluk Önünde Konuşma Tutum Ölçeklerinin alt boyutlarının normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi amacıyla çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerinin normal dağılımına ilişkin analizi yapılan normallik testinde ortaya çıkan değerlerin (-1.50 ve +1.50; -2,0 ile +2,0) normallik sınırlarında dolması (Tabachnick & Fidell, 2007; George & Mallery, 2010) veri setinin normal dağılım gösterdiğini göstermektedir. Çalışma verilerine ait normallik dağılımı tablo 3 ve tablo 4’de sunulmuştur.

Tablo 3. İletişim becerileri Değerlendirme Ölçeğinin
Alt Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

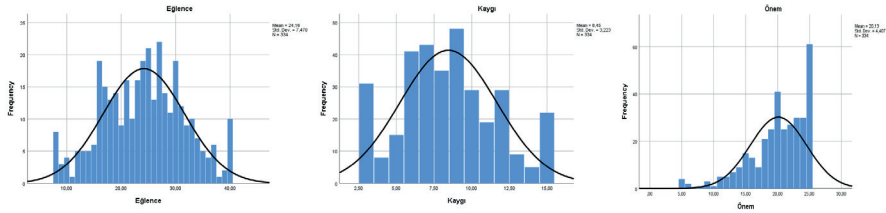
	Saygı	İfade Becerisi	Değer	Engeller	Moti- vasyon	Demokratik Tutum
N	322	322	322	322	322	322
Mean	11,50	10,85	9,29	15,52	8,32	6,87
Median	11,00	11,00	9,00	16,00	8,00	7,00
Mode	10,00	10,00	8,00	16,00	8,00	6,00
Std. Deviation	3,54	2,88	2,79	3,26	2,64	2,11
Skewness	,498	,716	,439	-,536	,595	,330
Kurtosis	,184	1,479	,194	-,214	,730	-,065

Tablo 4. Topluluk Önünde Konuşma Tutum Ölçeğinin Alt Boyutlarının Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

	Eğlence	Önem	Kaygı
N	322	322	322
Mean	24,16	20,13	8,45
Median	24,00	21,00	8,00
Mode	27,00	25,00	9,00
Std. Deviation	7,48	4,41	3,22
Skewness	-,020	-1,103	,227
Kurtosis	-,458	1,135	-,507

Normal dağılım gösteren verilerin analizi için parametrik testlerden iki değişken (kadın ve erkek) arasındaki farklılaşmayı belirlemek için Bağımsız Örneklem T testi uygulanmıştır. Katılımcıların yaş ile iletişim becerileri ve topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkiyi, iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Verilerin değerlendirmelerde $p < ,050$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

Bulgular

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	234	72,7
Erkek	88	27,3
Toplam	322	100,0

Araştırmaya 234_(%72,7) kadın ve 88_(%27,3) erkek olmak üzere toplam 322 öğretmen katılmıştır

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Yaş Ortalamaları

N	322
Mean	21,67
Median	21,00
Mode	22,00
Std. Deviation	2,11

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaş ortalamasının $21,67 \pm 2,11$ yıl olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7. Kadın ve Erkek Katılımcıların İletişim Becerilerinin Karşılaştırılması (t testi).

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	T testi	
					t	p
Saygı	Kadın	234	11,51	3,54	,131	,896
	Erkek	88	11,46	3,57		
İfade Becerisi	Kadın	234	10,89	3,02	,448	,654
	Erkek	88	10,73	2,48		
Değer	Kadın	234	9,36	2,85	,375	,463
	Erkek	88	9,10	2,63		

Engeller	Kadın	234	15,66	3,32	1,278	,200
	Erkek	88	15,14	3,07		
Motivasyon	Kadın	234	8,33	2,66	,284	,854
	Erkek	88	8,27	2,59		
Demokratik Tutum	Kadın	234	6,97	2,14	1,399	,163
	Erkek	88	6,60	1,99		

Kadın ve erkek öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeyleri arasında ki farklılaşmayı belirlemek için uygulanan bağımsız örneklem t testi analiz sonucunda $p > ,050$ anlamlılık düzeyinde kadın ve erkekler arasında iletişim becerileri tüm boyutlarında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 8. Kadın ve Erkek Katılımcıların Topluluk Önünde Konuşma Tutumlarının Karşılaştırılması (t testi)

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	Ss	T testi	
					t	p
Eğlence	Kadın	234	23,87	7,35	,069	,945
	Erkek	88	23,81	7,98		
Önem	Kadın	234	19,99	4,39	-1,062	,289
	Erkek	88	20,56	4,01		
Kaygı	Kadın	234	8,50	3,08	,042	,967
	Erkek	88	8,48	3,69		

Kadın ve erkek öğretmen adaylarının topluluk önünde konuşma tutumları arasında ki farklılaşmayı belirlemek için uygulanan bağımsız örneklem t testi analiz sonucunda $p > ,050$ anlamlılık düzeyinde kadın ve erkekler arasında topluluk önünde konuşma tutumlarında tüm alt boyutlarda anlamlı farklılığa rastlanmamıştır.

Tablo 9. Öğretmen Adaylarının Yaş ile İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki Sonuçları (Korelasyon Analizi)

	Saygı	İfade Becerisi	Değer	Engeller	Motivasyon	Demokratik Tutum
Yaş	r	,010	,060	,032	-,053	-,094
	p	,860	,281	,566	,342	,091

Öğretmen adaylarının yaş ile iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, $p < ,050$ anlamlılık düzeyinde yaş ile iletişim beceri düzeyleri tüm alt boyutlarında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 10. Öğretmen Adaylarının Yaş ile Topluluk Önünde Konuşma Tutumları Arasındaki İlişki Sonuçları (Korelasyon Analizi)

		Eğlence	Önem	Kaygı
Yaş	r	,129*	,017	-,118*
	p	,020	,765	,035

Öğretmen adaylarının yaş ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, $p < ,050$ anlamlılık düzeyinde yaş ile eğlence tutumları arasında pozitif yönde ($r = ,129^*$, $p = ,020 < ,050$) yaş ile kaygı tutumları arasında ise negatif yönde ($r = -,118^*$, $p = ,035 < ,050$) anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 11. Öğretmen İletişim Becerileri ile Topluluk Önünde Konuşma Tutumları Arasındaki İlişki Sonuçları (Korelasyon Analizi)

		Eğlence	Önem	Kaygı
Saygı	r	,072	,113*	,006
	p	,199	,042	,921
İfade Becerisi	r	,027	,079	,006
	p	,629	,156	,917
Değer	r	,011	,081	,044
	p	,847	,147	,427
Engeller	r	,153**	,029	-,064
	p	,006	,609	,254
Motivasyon	r	,053	,090	-,003
	p	,340	,108	,963
Demokratik Tutum	r	,022	,049	-,001
	p	,688	,384	,991

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi için yapılan korelasyon analiz

sonuçları incelendiğinde, $p < ,050$ anlamlılık düzeyinde; iletişim becerileri saygı alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından önem alt boyutu arasında pozitif yönde ($r = ,113^*$, $p = ,042 < ,050$) ve iletişim becerileri engeller alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından eğlence alt boyutu arasında pozitif yönde ($r = ,153^{**}$, $p = ,006 < ,050$) anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde $21,67 \pm 2,11$ yaş ortalamasında olan, 234'ü kadın ve 88'i erkek olan 322 öğretmen adayının iletişim becerileri ve topluluk önünde konuşma tutumlarını belirlemek için yapılan analizler sonucunda ortaya çıkan sonuçlar ve literatürde yapılan benzer çalışmalar incelenerek öneriler sunulmuştur.

Çalışmamızda kadın ve erkek öğretmen adaylarının iletişim becerilerinde ve topluluk önünde konuşma tutumlarında kadın ve erkek öğretmen adaylar arasında anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Pehlivan (2005) öğretmen adaylarının iletişim becerisi algılarını incelemek amacıyla yapmış olduğu çalışma

da, kadın ve erkek katılımcıların iletişim becerisi algı düzeylerin de anlamlı farklılık olmadığı sonucunu bulmuştur. Tunçeli (2013) öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının iletişim becerileri ölçeği puanları ile cinsiyetleri arasındaki fark t-teste göre anlamlı bulunmamıştır. Tozoğlu vd. (2020) hemşirelerin empati düzeylerini farklı değişkenler açısından incelemek için yapmış oldukları çalışmada, iletişim becerilerinden empati düzeylerinde kadın ve erkek hemşireler arasında farklılık olmadığı sonucunu bulmuşlardır. Yıldız vd. (2022) öğretmenler ile yapmış oldukları çalışmada, kadın ve erkek öğretmenlerin iletişim becerileri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı tespit edilmiştir. Literatürde kadın ve erkek katılımcıların iletişim becerileri düzeylerinde farklılık olduğunu bulan çalışmalara da rastlanmıştır (Durukan & Maden, 2010; Ocak & Erşen, 2015; Özerbaş & Bulut, 2007; Tozoğlu & Bayraktar, 2014).

Şeref ve Toker (2025) öğretmen adaylarının akademik mükemmeliyetçilik düzeyleri ile topluluk karşısında konuşma kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, kadın ve erkek katılımcılar arasında topluluk karşısında konuşma kaygı düzeylerinde farklılık olmadığı sonucunu bulmuşlardır. Tolun ve Aktay (2020) sınıf öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının konuşma kaygısı

ölçeğine verdikleri yanıtların ortalama puanları ile cinsiyet değişkeni açısından fizyolojik belirtiler alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş diğer alt boyutlarda bulunmamıştır. Baki (2018) türkçe öğretmen adaylarının konuşma öz yeterlikleri ve iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi isimli çalışmalarında kadın ve erkek katılımcıların topluluk önünde konuşma tutum düzeylerinde anlamlı farklılık olmadığı sonucunu bulmuştur. Mayrambeg Kızı ve Efiltili, (2023) üniversite öğrencilerinin topluluk önünde konuşma kaygı düzeyini belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, kadın ve erkek öğrencilerin topluluk önünde konuşma kaygı düzeyinde aralarında farklılaşma olduğunu tespit etmişlerdir. Çevirgen (2025) Türkçe öğretmen adaylarının konuşma kaygı durumlarını üzerinde incelem için yapmış olduğu çalışmada kadın ve erkek öğretmen adayları arasında konuşma kaygı tutum düzeylerinde farklılığa rastlanmamıştır. Şen (2017) Türkçe öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının değerlendirilmesi isimli çalışmasında kadın ve rek katılımcıların konuşma kaygı tutum düzeylerinde anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Gülbahçe vd. (2019) üniversite öğrencilerinin konuşma kaygı düzeylerini sportif aktivite ve farklı değişkenler açısından incelenmek amacıyla yapmış oldukları çalışmada kadın ve erkek öğrenciler arasında farklılaşma olmadığını tespit etmişleridir. Literatüde kadın ve erkek katılımcıların topluluk önünde konuşma ve konuşma kaygı tutumları arasında farklılık olduğunu bulan çalışmalara da rastlanmıştır (Demir, 2023; Baki & Kahveci, 2017; Tan vd., 2023).

Öğretmen adaylarının yaş ile iletişim beceri düzeyleri arasında iletişim beceri düzeyleri tüm alt boyutlarında anlamlı ilişkiye rastlanmamıştır. Tepeköylü vd. (2009) beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerisi algılarını incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, yaş değişkenine göre iletişim becerisi algıları ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını bulmuşlardır. Ceylan ve Mocan (2017) okul öncesi eğitim öğretmenleri üzerinde yapmış oldukları çalışmada, çalışma grubunun yaş değişkenine göre iletişim becerilerinin farklılaştığı fakat alt boyutlarında bir farklılık olmadığı görülmüştür. Baydar Arıcan (2021) sporcu ve setander üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, zihinsel, duygusal ve davranışsal iletişim becerileri düzeylerinde yaş gruplarına göre anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Hacıoğlu (2017) üniversite öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, yaş gurpları arasında iletişim beceri düzeylerinde anlamlı farklılık olduğu sonucunu bulmuştur. Aküzüm ve Gültekin (2017) sınıf öğretmenleri ile yapmış olduğu çalışmada yaş değişkenine göre iletişim becerilerinde katılımcılar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Koser ve Barut (2020) yapmış

oldukları çalışmada, iletişim becerileri ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Literatürde farklı yaş düzeyindeki katılımcıların iletişim becerilerinde farklılık olmadığını bulan çalışmalara da rastlanmıştır (Akyol, 2019; Toluç, 2020; Tozoğlu & Bayraktar, 2014; Yılmaz vd., 2009).

Öğretmen adaylarının yaş ile topluluk önünde konuşma tutumlarından eğlence tutumlarında pozitif yönde, kaygı tutumlarında ise negatif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Mayrambeg Kızı ve Efilti (2023) yapmış oldukları çalışmada, topluluk önünde konuşma kaygı tutumlarında bilişsel alt boyutunda daha genç 18-20 yaş arası üniversite öğrencileri ile 21-23 ve 24- 26 yaş aralığındaki daha tecrübeli öğrencileri arasında yapılan karşılaştırmada daha genç 18-20 yaş arası üniversite öğrencileri lehine, Psikolojik alt boyutunda 27 ve üzerindeki yaşlar da olan üniversite öğrencileri ile 18-20 yaş aralığında olan üniversite öğrencilerin arasında yapılan karşılaştırmada 27+ üzeri yaşta olan üniversite öğrencileri lehine anlamlı bir farklılaşma gözlenmiştir. Tan vd. (2023) beden eğitimi ve spor bilimleri fakültesi öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada, araştırmaya katılan öğrencilerin konuşma kurallarını uygulama boyutundaki puan ortalamaları arasında 19-24 yaş grubundaki öğrencilerin lehine anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Demir (2023) öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının yaşa göre istatistiki olarak anlamlı biçimde farklılık yarattığı belirlenmiştir. Harmandar Demirel vd. (2017) beden eğitimi öğretmenleri ile yapmış oldukları çalışmada, katılımcıların konuşma kaygısı puanları yaşlarına göre konuşmacı odaklı kaygı alt boyutunda ve konuşma psikolojisi alt boyutunda anlamlı bir farklılık göstermezken; çevre odaklı kaygı alt boyutunda anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Vaizoğlu ve Gacar (2022) beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının yaş değişkenine göre konuşma kaygılarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit etmişlerdir. Sofu (2012) yüksek lisans tez çalışmasında, yaş grupları farklı olan üniversite öğrencilerinin konuşma kaygısı tutumları puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile topluluk önünde konuşma tutumları arasında iletişim becerileri saygı alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından önem alt boyutu arasında pozitif yönde ve iletişim becerileri engeller alt boyutu ile topluluk önünde konuşma tutumlarından eğlence alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Baki (2018) konuşma öz yeterlik ile iletişim becerilerinin tüm boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğunu saptamıştır. Bununla birlikte her iki ölçeğin alt faktörleri arasında en yüksek düzeyde ilişkiye “kendini

ifade” boyutu ile “konuşma içeriği düzenleme”, en düşük düzeyde ilişkinin ise “kendini değerlendirme” ve “iletişim kurmaya isteklilik” boyutu arasında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlara göre ayrıca Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma öz yeterlilikleri ve iletişim becerileri arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir.

Temizer vd. (2011) öğretim elemanlarının, duygu, düşünce ve istekleri öğrenciler tarafından anlaşılır biçimde anlatabilme, öğrencilere kazandırılması gereken önemli bir beceridir. Katrancı ve Melenlioğlu (2013) bu becerinin öğrencilere aktarılması için uygun strateji, yöntem, tekniklerin kullanılması, konuşma etkinliklerinin hayatla ilişkilendirilmesi, öğrencilerin duygu, düşünce ve görüşlerini serbestçe sunabilecekleri konuşma ortamlarının hazırlanması gerekmektedir. Bu anlamda üniversitelerde öğretim elemanlarının etkili konuşma becerilerinin bir amacı da öğrencilere düşünce ve duygularını; doğru ve etkili biçimde anlatma yeteneği kazandırmak olduğu söylenebilir (Cengiz & Karabulut, 2015).

Kurudayıoğlu ve Yılmaz (2014) Türkçe öğretmeni adaylarının oluşturdukları ikna edici metinlerin yapı açısından incelenmesi isimli yaptıkları çalışmada öğrencilerin ikna etme tekniklerini ve türlerini bilmesi gerektiğini, çünkü öğrencilerin pek çok ikna çeşidiyle yüzleştiklerini belirtmektedirler (Yangil & Ünal, 2019).

Oğuz (2009)’un öğretmen adaylarının sözlü ve yazılı anlatım becerilerine ilişkin öz yeterlik algılarının belirlenmesine ilişkin yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının sözlü anlatım becerilerine ilişkin öz yeterlik algılarının düşük düzeyde olduğu ve bu durumda uygulamadaki yetersizliklerden kaynaklandığını belirtmektedir. Arslan (2012) da öğrencilerin konuşmaya ilişkin yaşadıkları sorunlar içerisinde özgüven eksikliğinin önemli bir sorun olarak yer aldığını belirtmektedir (baki, 2018).

Her türlü öğrenme, öğretme ortamında bilginin niteliği kadar bilginin ve düşüncenin paylaşıldığı iletişimin en önemli ögesi olan dilin kullanımı da oldukça önemlidir. Öğretmenlerin sınıf ortamında kullandığı dilin doğru ve etkili kullanılması öğrenmeye, motivasyona, anlaşılır olmaya katkı sağlar. Dil, içerdigi düşünce ve duyguya göre öğrenme ortamında bazen öğrencileri cesaretlendirir bazen onları motive eder bazen de otoriter bir ortamın aracı olabilir (Karadüz & Sayın, 2015).

Öneriler

Öğretmenlik mesleği temelde sürekli olarak bir topluluk önünde konuşmayı ve etkili iletişim kurmayı gerektiren bir meslektir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri, kendilerini ifade etme, empati kurma ve

etkin dinleme becerileri geliştikçe topluluk önünde konuşma becerileri de gelişecektir. Bu becerilerin daha da gelişmesi için eğitim fakültelerinde öğretmen adaylarına topluluk önünde konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla mikro eğitim programları, farklı konularda hazırlanan münazaralar, tiyatro ve drama odaklı çalışmalar düzenlenebilir. Bu tür çalışmalar öğretmen adaylarının beden dilini kullanmalarına ve topluluk önünde kendilerini daha iyi ifade etmelerine katkı sağlayabilir. İletişim becerileri sadece teorik değil etkileşimli yöntemlerle geliştirilmeye çalışılabilir. Sözlü anlatım ya da etkili iletişim derslerinin artırılması öğretmen adaylarının topluluk önünde konuşma becerilerini artırmalarına katkı sağlayabilir. Ayrıca mesleğinde hitabeti ve etkili iletişimi ile öne çıkan tecrübeli öğretmenlerin tecrübelerinden yararlanmak için paneller, toplantılar, söyleşiler planlanabilir. Topluluk önünde konuşma kaygısını yoğun olarak yaşayan öğretmen adaylarına psiko-eğitim programları ile destek olunabilir.

Kaynakça

- Aküzüm, C., & Gültekin, S. Ö. (2017). Sınıf öğretmenlerinin iletişim becerileri ile sını yönetimi becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(12), 88-107.
- Akyol, P. (2019). Farklı fakültelerdeki öğrencilerin iletişim becerilerinin karşılaştırılması. *Spor Eğitim Dergisi*, 3(3), 71-77.
- Alpar, R. (2013). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel yöntemler*. Detay Yayıncılık.
- Aydoğan, S., & Çelik, H. (2024). Topluluk önünde konuşma tutum ölçeğinin türkçeye uyarlanması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Trakya Eğitim Dergisi*, 14(3), 1780-1789.
- Baki, Y. (2018). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma öz yeterlikleri ve iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(19).
- Baki, Y., & Kahveci, G. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma kaygılarının etkili konuşma becerileri üzerindeki etkisi: Bir yapısal eşitlik modellemesi. *Turkish Studies*, 12(4), 47.
- Baydar Arıcan, H. Ö. (2021). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri: Sporcular ve sedanterler. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(2), 70-78.
- Cengiz, R., & Karabulut, E. O. (2015). Öğrencilerin algılarına göre öğretim elemanlarının iletişim ve konuşma becerileri arasındaki ilişki (Harran Üniversitesi örneği). *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 65-73.
- Çevirgen, H. (2025). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma kaygı durumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türkoloji ve Sosyo-Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 35-48.
- Ceylan, E. A., & Mocan, D. K. (2017). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin iletişim beceri düzeylerinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 46(215), 111-127.
- Cüceloğlu, D. (2002). İletişim donanımları: Keşke'siz bir yaşam için. Remzi Kitabevi.
- Demir, S. (2023). Öğretmen adaylarının konuşma kaygılarının incelenmesi. *Muallim Refat Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 131-150.
- Durukan, E., & Maden, S. (2010). Türkçe öğretmenlerinin iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 59-74.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde program geliştirme*. Edge Akademi.
- George, D., & Mallery, P. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference*, 17.0 update. Allyn & Bacon.

- Güllbahçe, A., Tozoğlu, E., & Güllbahçe, Ö. (2019). Üniversite öğrencilerinin konuşma kaygı düzeylerinin sportif aktivite ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ekev Akademi Dergisi*, (78), 61-78.
- Hacıoğlu, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin beden imgesi hoşnutluğu ve iletişim becerilerinin incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 1-16.
- Harmandar Demirel, D., Serdar, E., Uludere, E., & Karakaş, Z. (2017). Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarının konuşma kaygıları. *Journal of International Social Research*, 10(50).
- Karadüz, A., & Sayın, H. (2015). Öğretmenlerin derslerindeki konuşma edimlerinin öğrencileriyle iletişimlerine etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 883-908.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel irade algı çerçevesi ile araştırma yöntemi kavramlar, ilkeler ve teknikler* (36. Baskı). Ankara: Nobel.
- Katrancı, M. (2014). Öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik tutumları ile konuşma öz yeterlik algıları arasındaki ilişki. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-18.
- Koser, İ. E., & Barut, Y. (2020). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri, problem çözme becerileri ve bağlanma stilleri ilişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(23), 1765-1789.
- Küçük Durur, E. (2020). *Eleştirel Medya Okuryazarlığı*, Editör; Doğan, A. Medya Okuryazarlığı, Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayını, ISBN: 978-605-7638-23-6
- Malhotra, N. K. (2004). *Marketing research an applied orientation*, 4. Edition, Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- Mayrambeg Kızı, A., & Efiltili, E. (2023). Üniversite öğrencilerinin topluluk önünde konuşma kaygı düzeyinin belirlenmesi. *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 134-147.
- MEB. (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü.
- Melanlioğlu, D., & Demir, T. (2013). Türkçe öğretmen adaylarının konuşma becerisine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(11), 221-250.
- Ocak, G., & Erşen, Z. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(33), 1-19.
- Özdemir, T. Y., & Çetinkaya, Z. (2015). Pedagojik formasyon öğrencilerinin topluluk önünde konuşma kaygıları. *Eğitim ve Bilim*, 40(180), 337-350.

- Özerbaş, M. A., & Bulut, M. (2007). Öğretmen adaylarının algıladıkları iletişim becerisi düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 123-135.
- Pehlivan, K. B. (2005). Öğretmen Adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2), 17-23.
- Şen, Ü. (2017). Türkçe öğretmeni adaylarının konuşma kaygılarının değerlendirilmesi. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 70-84.
- Şeref, İ., & Toker, E. (2025). Öğretmen adaylarının akademik mükemmeliyetçilik düzeyleri ile topluluk karşısında konuşma kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 114-126.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. Anı Yayıncılık.
- Sofu, M. S. (2012). Öğretmen adaylarının konuşma kaygıları, (Tez No. 328106) [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2012). *Using multivariate statistics* (6th ed.). Boston: Pearson.
- Tan, Ç., Altungul, O., Yıldırım, E., & Aküzüm, L. (2023). Beden eğitimi ve spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin konuşma becerisi öz yeterlilik algılarının incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 102-120.
- Temizkan, M. (2009). Akran değerlendirmenin konuşma becerisini geliştirmeye etkisi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 375-391.
- Tepeköylü, Ö., Soytürk, M., & Çamlıyer, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (besyo) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 7(3), 115-124.
- Toluç, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkilerin cinsiyetlere göre incelenmesi. (Tez No. 642320) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Tolun, K., & Aktay, E. G. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının konuşma kaygıları. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 86-98.
- Tozoğlu, E., & Bayraktar, G. (2014). Effects of sports on communication skills: a research on teacher candidates. *Research on Humanities and Social Sciences*, Vol.4, No.2.
- Tozoğlu, E., & Dursun, M. (2020). *Spor bilimlerinde bilimsel araştırma süreci*, Editör; Gökmen, Ö. Spor & Bilim, Efe Akademi Yayınevi. İstanbul. S.7-23.

- Tozoglu, E., Dursun, M., & Şebin, K. (2020). Hemşirelerin empati düzeylerinin sportif aktivite yapma ve farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Sport Sciences*, 15(3), 23-32.
- Vaizoğlu, Z., & Gacar, A. (2022). *Beden eğitimi ve spor öğretmen adaylarında konuşma kaygısı, Speech anxiety of physical education and sports teacher candidates*, Istanbul International Modern Scientific Research Congress III. Istanbul, Türkiye.
- Yangil, M. K., & Ünal, F. T. (2019). İkna etme tekniğinin konuşma tutumu üzerindeki etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 321-336.
- Yıldız, D., Karaca, Ş., & Bakırcı, Ş. (2022). Öğretmenlerin iletişim becerileri üzerine bir inceleme. *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 1-17.
- Yılmaz, M., & Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim becerisi düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.
- Yılmaz, M., Üstün, A., & Odacı, H. (2009). Okul öncesi öğretmen adaylarının iletişim becerileri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 8-19.